

Original Article

The Study of Relationship between Life Satisfaction and Tendency to Addiction in Students of Qom University of Medical Sciences, (Iran)

Zahra Aliakbarzadeh Arani^{1,2*}, Somayeh Salmani³, Azam Biderafsh⁴

¹Department of Operating Room, School of Paramedicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

²Department of Gerontology, University of Social Welfare & Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

³Department of Internal Surgery Nursing, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

⁴Department of Epidemiology & Statistics, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

*Corresponding Author: Zahra Aliakbarzadeh Arani; Department of Operating Room, Faculty of Paramedicine, Qom University of Medical Sciences, Qom, Iran.

Email: zaliakbarzade@muq.ac

Received: 8 Mar, 2019
Accepted: 10 May, 2019

Abstract

Background and Objectives: Dissatisfaction with life and use of drugs in adolescents is a worrying problem, since each of these problems is associated with many negative consequences. The purpose of this study was to investigate the relationship between life satisfaction and tendency to addiction in the students of Qom University of Medical Sciences.

Methods: This cross-sectional descriptive-analytical study, was performed on all students of Qom University of Medical Sciences. Statistical population consisted of 250 individuals who were selected with systematic random sampling in the second semester of academic year 2016-2017 and responded to demographic characteristics, Diener's Satisfaction with Life, and Tendency to Addiction questionnaires. Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and regression at a significant level of $p < 0.05$.

Results: The mean of students' tendency to addiction was 32.03 ± 19.25 and the mean of student's life satisfaction was 23.7 ± 6.19 . Also, there was a significant reverse relationship between life satisfaction and tendency to addiction among the students.

Conclusion: The results of this study showed that increasing life satisfaction is associated with a decrease in tendency to addiction in the students. Therefore, planning is necessary to improve the satisfaction with life during the academic period and reduce the tendency to addiction in this group of society.

Keywords: Substance-related disorders; Satisfaction; Addiction; Students; Qom, Iran.

DOI: 10.29252/qums.13.6.78

بررسی ارتباط بین رضایت از زندگی با تمایل به اعتیاد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم

زهرا علی اکبرزاده آرانی^{۱،۲}، سمیه سلمانی^۳، اعظم بیدرفش^۴

چکیده

زمینه و هدف: عدم رضایت از زندگی و مصرف مواد مخدر در جوانان، مسئله‌ای نگران کننده است؛ چراکه هریک از این مشکلات با بسیاری از پیامدهای منفی همراه است. در این مطالعه به بررسی ارتباط بین رضایت از زندگی و تمایل به اعتیاد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم پرداخته شد.

روش بررسی: این مطالعه به روش توصیفی - تحلیلی از نوع مقطعی بر روی تمامی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد. جامعه آماری شامل ۲۵۰ نفر بود که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ به طور تصادفی منظم انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های مشخصات جمعیت شناختی، رضایت از زندگی داینر و تمایل به اعتیاد پاسخ دادند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون در سطح معنی داری، $p < 0/05$ تحلیل شدند.

یافته‌ها: میانگین تمایل به اعتیاد در دانشجویان، $32/03 + 19/25$ و میانگین رضایت از زندگی دانشجویان، $23/7 + 6/19$ بود. همچنین بین رضایت از زندگی با گرایش به اعتیاد در بین دانشجویان، ارتباط معنی داری در جهت معکوس وجود داشت.

نتیجه گیری: نتایج این مطالعه نشان داد افزایش رضایت از زندگی با کاهش گرایش به اعتیاد در دانشجویان همراه است؛ بنابراین برنامه‌ریزی در جهت ارتقای رضایت از زندگی در دوران دانشجویی و کاهش گرایش به اعتیاد در این قشر از جامعه، از موارد ضروری است.

کلیدواژه‌ها: اختلالات ناشی از مصرف مواد؛ رضایت؛ اعتیاد؛ دانشجویان؛ قم، ایران.

^۱گروه اتاق عمل، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

^۲گروه سالمندشناسی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران، تهران، ایران.

^۳گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

^۴گروه آمار و اپیدمیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول مکاتبات:

زهرا علی اکبرزاده آرانی؛ گروه اتاق عمل، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران.

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Aliakbarzadeh Arani Z, Salmani S, Biderafsh A. The study of relationship between life satisfaction and tendency to addiction in students of Qom University of Medical Sciences, (Iran). Qom Univ Med Sci J 2019;13(6):78-86. [Full Text in Persian]

آدرس پست الکترونیکی:
zaliakbarzade@muq.ac

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۸/۳/۲۰

مقدمه

امروزه موضوع رضایت از زندگی، از مباحثی است که توجه و علاقه بسیاری از صاحب نظران و روانشناسان را به خود جلب کرده و بسیاری از پژوهش‌ها در دنیا بر این پایه و اساس صورت می‌گیرد؛ چراکه به‌رغم پیشرفت‌های علمی در زمینه‌های مختلف، هنوز انسان‌ها در زندگی خود با موقعیت‌ها، اتفاقات و وقایعی مواجه‌اند که می‌تواند سلامت روانی آن‌ها، به‌ویژه رضایت از زندگی را دچار اختلال کند (۱). رضایت از زندگی، یک فرآیند داوری است که افراد، کیفیت زندگی خود را طبق ملاک‌های منحصر به فرد خود ارزیابی می‌کنند و یک صفت پایدار و عینی نیست؛ بلکه به تغییرات موقعیتی، حساس بوده و براساس برداشت و دیدگاه خود افراد در نظر گرفته می‌شود (۲). جوانان از جمله دانشجویان در یک جامعه، بالاترین حساسیت را نسبت به تغییر شرایط محیطی از خود نشان می‌دهند و در برخورد با مسائل زندگی، در معرض خطر کاهش رضایت از زندگی قرار دارند (۳). افراد با احساس رضایت از زندگی بالا، هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند؛ در حالی که افراد با احساس رضایت از زندگی پایین، رویدادها و موقعیت‌های زندگی را نامطلوب ارزیابی کرده و بیشتر دچار هیجان‌های منفی (اضطراب و افسردگی) می‌شوند (۴). در مطالعات بسیاری، زندگی دانشجویی دوره‌ای تنش‌زا و محیط دانشگاهی، محیطی تنش‌زا معرفی شده است (۵). دانشجویان در دوران تحصیل خود با استرس‌های فراوانی در زمینه دانشگاهی، اقتصادی - اجتماعی و دیگر حوزه‌های زندگی روبه‌رو هستند که با کاهش رضایت از زندگی همراه است (۶). میزان رضایت دانشجویان از زندگی دانشگاهی، تأثیر زیادی بر کیفیت یادگیری آن‌ها، ارتقای کیفیت نظام دانشگاهی و آموزش عالی دارد. Paschali و همکاران در مطالعه خود نشان دادند بین اضطراب و رضایت از زندگی در دانشجویان، ارتباط آماری منفی وجود دارد (۷). کاهش رضایت از زندگی در این دوران به پدیده‌های مشکلات روان‌شناختی مانند افسردگی، بدبینی به زندگی، ناامیدی به آینده، فقدان هدف، بی‌معنایی در زندگی، بی‌تفاوتی، مشکلات خانوادگی، شغلی، شکست تحصیلی (۸) و مشکلات رفتاری (مانند خشونت، خودکشی و سوء مصرف مواد) جهت سرپوش گذاشتن به کاهش رضایت از زندگی منجر

خواهد شد (۹). در واقع، ارتباط بین رضایت از زندگی و گرایش به مواد، رابطه‌ای دوطرفه است؛ به عبارتی هم کاهش رضایت از زندگی می‌تواند منجر به مصرف مواد گردد و هم مصرف مواد به کاهش رضایت از زندگی می‌انجامد (۱۰). باین‌حال، مطالعات صورت گرفته در زمینه ارتباط بین سوء مصرف مواد و رضایت از زندگی، نتایج متناقضی را نشان می‌دهد. نتایج مطالعات Kuntsche & Gmel (سال ۲۰۰۴)، Piko و همکاران (سال ۲۰۰۵)، Tu و همکاران (سال ۲۰۰۸)، Zullig و همکاران (سال ۲۰۰۱)، نشان داد بین سوء مصرف مواد با رضایت از زندگی، ارتباط منفی وجود دارد (۱۱-۱۴). Cheung و همکاران نیز در مطالعه خود (سال ۲۰۱۶) دریافتند در افرادی که از زندگی خود رضایت کمتری دارند؛ احتمال مصرف مواد در ۳۰ روز آینده بیشتر است (۱۵). اما محمد و همکاران در مطالعه‌ای (سال ۱۳۹۵)، هیچ ارتباط معنی‌داری بین سوء مصرف مواد و رضایت از زندگی نشان ندادند (۱۶). مطالعات زیادی در ارتباط با رضایت از زندگی و گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان، جوانان و بزرگسالان انجام شده است (۱۷-۱۹)، ولی مطالعه‌ای که به صورت اختصاصی به بررسی ارتباط بین رضایت از زندگی و تمایل به اعتیاد در دانشجویان علوم پزشکی پرداخته باشد، در مرور متون یافت نشد؛ این در حالی است که نتایج اکثر پژوهش‌ها حاکی از افزایش گرایش دانشجویان به مصرف الکل، سیگار و سایر مواد می‌باشد (۲۰). ورود به دانشگاه، رویداد مهمی در زندگی دانشجویان است که به علت افزایش فشار تکالیف درسی، نفوذ گروه همسالان، افزایش محبوبیت و دسترسی آسان به مواد، احتمال مصرف مواد در این گروه افزایش می‌یابد (۲۱، ۲۲). Bennett و همکاران در مطالعه خود بیان کردند در دوران تحصیل احتمال سوء مصرف دارو در دانشجویان، ۴/۳ برابر بیشتر از غیر دانشجویان است (۲۳). نتایج پژوهشی که در دانشجویان دانشگاه تهران انجام گرفت نشان داد بیشترین فراوانی در استفاده از قلیان (۳۴٪)، سیگار (۲۴٪)، الکل (۱۷٪)، ایپوم (۳٪/۲)، حبشیش (۲٪/۲) و اکستازی (۷٪/۰) بوده است (۲۴). مرعشی و همکاران نیز معتقدند هرچه افراد زندگی یکنواخت و بدون تنوعی داشته باشند، شرایط شادی و تفریح برای آنان کمتر فراهم می‌شود، همچنین هرچه ناراحتی‌ها، مشکلات و ناسازگاری آن‌ها در زندگی بیشتر باشد، احتمال بیشتری

هر گزاره دارای ۷ گزینه بوده که از ۱ تا ۷ (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) نمره گذاری می‌شود. ضرایب پایایی و همبستگی درونی بازآزمایی مقیاس در بین دانشجویان نیز به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۲ گزارش شده است (۲۸). در مطالعه‌ای که توسط شیخی و همکاران با هدف «بررسی خصوصیات روان‌سنجی این پرسشنامه در میان دانشجویان ایرانی» انجام گرفت، همبستگی درونی بالا برای این ابزار، بین ۰/۸۵-۰/۸۴ تعیین گردید (۲۹).

در ادامه، پس از اخذ مجوزهای لازم و کسب کد اخلاق از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی قم (کد: ۳۴/۱۷۶۱/پ مورخ ۹۵/۸/۱۲) و نمونه‌گیری، اهداف طرح برای نمونه‌های تحقیق توضیح داده شد و رضایت آگاهانه کتبی از آن‌ها اخذ گردید، همچنین به شرکت کنندگان این اطمینان داده شد که اطلاعات آنان محرمانه باقی خواهد ماند. سپس پرسشنامه جمعیت‌شناختی و مقیاس رضایت از زندگی و تمایل به اعتیاد توسط دانشجویان تکمیل گردید. داده‌ها به کمک نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۰، شاخص‌های پراکندگی و مرکزی، همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی تجزیه و تحلیل شدند. سطح معنی‌داری، $p < 0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این مطالعه میانگین سنی دانشجویان، $22/26 + 4/8$ سال بود. از کل ۲۵۰ نفر، اکثر آن‌ها زن و مجرد، بیشتر ایرانی و همگی شیعه از رشته‌های مختلف علوم پزشکی بودند که عمدتاً فقط درس می‌خواندند و عده کمی شاغل نیز بودند. اکثریت عنوان کردند وضعیت اقتصادی آن‌ها برای گذران زندگی کافی نیست و عده معدودی نیز سابقه مصرف داروهای روانی را ذکر کردند (جدول شماره ۱). میانگین تمایل به اعتیاد در دانشجویان، $32/03 + 19/25$ و میانگین رضایت از زندگی دانشجویان، $23/7 + 6/19$ برآورد شد.

وجود دارد که برای تسکین ناراحتی‌ها و ناسازگاری‌های خویش از روش‌های نادرستی مانند مصرف مواد مخدر استفاده کنند (۲۵). مصرف مواد در جمعیت دانشجویی موجب صدماتی؛ از جمله اختلال در روند تحصیل و در نتیجه رکود علمی، انتشار بیشتر مصرف در جامعه دانشجویی و ترویج فرهنگ مصرف در کل جامعه به علت الگو قرار دادن قشر تحصیل کرده خواهد شد (۲۶). در دسترس بودن یافته‌های تحقیقات پزشکی در مورد عواقب جسمی و روحی سوء مصرف مواد، کار پیشگیری در میان جوانان را تسهیل کرده است. برای انجام مداخلات بهتر برای سوء استفاده کنندگان از مواد، شناسایی عواملی که در گرایش به اعتیاد یا توقف مصرف آن مؤثرند، ارزشمند است؛ بنابراین در این مطالعه به بررسی ارتباط بین رضایت از زندگی (به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار)، با تمایل به اعتیاد در جمعیت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم پرداخته شد.

روش بررسی

مطالعه حاضر به روش توصیفی - تحلیلی از نوع مقطعی بر روی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ انجام شد. نمونه‌ها به روش تصادفی منظم انتخاب شدند (۲۷). داده‌ها با استفاده از پرسشنامه جمعیت‌شناختی، مقیاس آمادگی به اعتیاد (۲۷) و رضایت از زندگی داینر جمع‌آوری شدند. پرسشنامه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل: متغیرهای سن، جنس، وضعیت تأهل، قومیت، ملیت، مذهب، وضعیت سکونت، وضعیت اقتصادی، رشته و مقطع تحصیلی، معدل، وضعیت اشتغال و سابقه مصرف داروهای روانپزشکی بود. مقیاس رضایت از زندگی توسط داینر و همکاران در سال ۱۹۸۵ برای اندازه‌گیری سطح رضایت از زندگی کلی افراد طراحی شد که شامل ۵ گزاره است.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی مشخصات جمعیت شناختی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم در سال ۱۳۹۵

متغیرهای دموگرافیک	حالت	تعداد	درصد
جنس	مرد	۶۱	۲۴/۴
	زن	۱۸۹	۷۵/۶
وضعیت تأهل	مجرد	۲۰۷	۸۲/۸
	متأهل	۴۲	۱۶/۸
	مطلقه	۱	۰/۴
مقطع دانشگاهی	کاردانی	۹	۳/۶
	کارشناسی	۱۵۸	۶۳/۲
	پزشکی	۸۱	۳۲/۴
	دکتری تخصصی	۲	۰/۸
رشته تحصیلی	دندانپزشکی	۲۳	۹/۲
	پزشکی	۶۰	۲۴
	پرستاری	۳۰	۱۲
	مامایی	۶	۲/۴
	اتاق عمل	۲۰	۸
	هوشبری	۲۰	۸
	علوم آزمایشگاهی	۲۰	۸
	فوریتهای پزشکی	۱۵	۶
	بهداشت	۵۶	۲۲/۴
	ایرانی	۲۳۹	۹۵/۶
ملیت	افغانستانی	۸	۳/۲۲
	سایر	۳	۱/۲
	فارسی	۱۶۴	۶۵/۶
قومیت	آذری	۵۱	۲۰/۴
	لر	۱۴	۵/۶
	کرد	۵	۲
	سایر	۱۶	۶/۴
	خوابگاه	۱۳۹	۵۹/۶
محل سکونت	منزل شخصی	۳۶	۱۴/۴
	خانه پدری	۷۵	۳۰
وضعیت شغلی	کار دانشجویی در مراکز درمانی دولتی	۲۱	۸/۴
	کار در مراکز درمانی خصوصی	۴	۱/۶
	شغل آزاد	۱۲	۴/۸
وضعیت اقتصادی	بیکار	۲۱۳	۸۵/۲
	کافی	۱۹۱	۷۶/۴
	ناکافی	۵۹	۲۳/۶
سابقه مصرف داروی روانی	بله	۸	۳/۲
	خیر	۲۴۲	۹۶/۸

همچنین متغیرهای سن، مذهب، رشته تحصیلی و محل سکونت به دلیل نداشتن رابطه معنی دار با متغیر وابسته، از مدل حذف شدند (جدول شماره ۲).

متغیر رضایت از زندگی توانست به طور معنی داری تمایل به اعتیاد را پیش بینی کند. با توجه به اینکه ضرایب متغیر پیش بین منفی بود؛ می توان نتیجه گرفت هر قدر فرد میزان رضایت از زندگی بالایی داشته باشد گرایش به اعتیاد در او کمتر است.

جدول شماره ۲: ضرایب رگرسیون خطی بین متغیر تمایل به اعتیاد با رضایت از زندگی و مشخصات دموگرافیک

متغیرها	B	β	آماره تی	معنی داری
مقدار ثابت	۱۰۴/۶۸۸	-	۷/۶۰۵	۰/۰۰۰
رضایت از زندگی	-۰/۸۱۵	-۰/۲۶۳	-۴/۴۲۷	۰/۰۰۰
جنسیت	-۷/۵۲۰	-۰/۱۶۸	-۲/۸۵۰	۰/۰۰۵
سابقه مصرف دارو	۲۰/۳۹۱	۰/۱۸۷	۳/۱۵۹	۰/۰۰۲

ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده بین متغیر رضایت از زندگی و تمایل به اعتیاد ($R=۰/۲۹۴$) در سطح $p<۰/۰۰۱$ معکوس و معنی دار بود و با افزایش میزان رضایت از زندگی، تمایل به اعتیاد کاهش یافت و برعکس (جدول شماره ۳).

جدول شماره ۳: آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای تمایل به اعتیاد و رضایت از زندگی

متغیر	تمایل به اعتیاد	رضایت از زندگی
تمایل به اعتیاد	۱	
رضایت از زندگی	-۰/۲۹۴	۱

بحث

این پژوهش با هدف تعیین ارتباط میان رضایت از زندگی با تمایل به اعتیاد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم انجام شد. در پرسشنامه، به سؤالات تمایل به اعتیاد از ۰ تا ۱۰۸ امتیاز داده شده که هرچه نمرات بالاتر باشد، تمایل به اعتیاد در فرد بیشتر است. در این مطالعه میانگین تمایل به اعتیاد در دانشجویان، $۳۲/۱۹+۰۳/۲۵$ برآورد شد. در مطالعه افشار و همکاران، میزان گرایش به اعتیاد در دانشجویان دانشگاه کاشان، $۳۳/۸۲+۱۰/۴۹$ گزارش شد (۳۰) که تقریباً با یافته مطالعه حاضر همخوانی داشت؛ هرچند ابزار استفاده شده در دو مطالعه متفاوت بود. این میزان در مطالعه زراعت حرفه و همکاران (سال ۱۳۹۶) که از ابزاری مشابه ابزار به کاررفته در پژوهش حاضر استفاده کرده بودند، $۲۶/۱۴+۸۱/۵۵$ گزارش شد (۱۹). اگرچه نتایج، نشان دهنده پایین بودن میزان گرایش به اعتیاد در دانشجویان است، اما همین میزان کم می تواند زمینه ساز مشکلات بسیاری برای آینده فرد، خانواده و جامعه باشد.

احساس رضایت از زندگی، یکی از ویژگی های مهم روانی است که افراد واجد سلامت روانی از آن برخوردارند. رضایت از زندگی به عنوان یک مفهومی فراگیر، احساس و نظر کلی مردم یک جامعه را نسبت به جهانی که در آن زندگی می کنند منعکس می کند. در پرسشنامه به سؤالات رضایت از زندگی، ۷ تا ۳۵ نمره تعلق می گیرد. در این مطالعه میانگین رضایت از زندگی در دانشجویان، $۲۳/۷±۶/۱۹$ بود.

در مطالعات دیگر، میزان رضایت از زندگی با استفاده از ابزار SLSS (Student Life Satisfaction Survey)، بین $۴/۰±۲/۹۴$ تا $۴/۴۴±۱/۰۴$ به دست آمد (۳۱-۳۳)، که در این ابزار، نمرات ۱ تا ۳/۹ رضایت زندگی پایین و نمرات بالاتر از ۴، رضایت از زندگی بالا را نشان می دهد. در مجموع، نتایج مطالعات دیگر تأییدکننده یافته های این پژوهش مبنی بر اینکه جوانان ارزیابی مثبتی از زندگی خود دارند، می باشد.

در مطالعه حاضر بین این دو متغیر ارتباط معنی داری در جهت معکوس وجود داشت؛ به طوری که با افزایش میزان رضایت از زندگی، تمایل به اعتیاد کاهش یافت و بالعکس. Rooks و همکاران نیز در مطالعه خود تحت عنوان «ارتباط رضایت از زندگی و سوء مصرف مواد در نوجوانان» بیان کردند کاهش رضایت از زندگی و سوء مصرف مواد هر دو از مشکلاتی هستند که نتایج منفی بی شماری را در این قشر از افراد جامعه در پی دارند (۹). رضایت از زندگی، پدیده ای است که پیامدهای خاص خود را دارد و با مقولات مهم دیگری مانند بیگانگی، کاهش اعتماد و ناهنجاری اجتماعی در ارتباط است. بر این اساس، نقش مثبت رضایت از زندگی در زندگی فردی و اجتماعی افراد باید مورد توجه قرار گیرد؛ به طوری که نتایج مطالعه زرگر و همکاران، حاکی از تأثیر معنی دار و کاهنده رضایت از زندگی بر ناهنجاری های اجتماعی است (۳۴). زراعت حرفه و همکاران در بررسی رابطه رضایت از زندگی با گرایش به اعتیاد در ۲۰۰ دانش آموز پسر مقطع متوسطه، به این نتیجه دست یافتند که

همچون مواد مخدر را پیدا می‌کنند. Becker و همکاران (سال ۲۰۱۷) در مطالعه‌ای نشان دادند تغییرات پیش‌رونده در مغز بعد از قرار گرفتن در معرض دارو ایجاد شده و اعتیاد از تجربیات مصرف دارو حاصل می‌شود (۳۷).

این مطالعه دارای محدودیت‌هایی بود: از جمله اینکه در این مطالعه از پرسشنامه خودگزارش‌دهی استفاده شد که این امکان وجود داشت تا افراد به دلایل مختلف واقعیت‌ها را در مورد خود منعکس نکنند. از طرفی، این پژوهش فقط بر روی دانشجویان یک دانشگاه و بافت فرهنگی و از یک منطقه جغرافیایی انجام گرفت؛ لذا نتایج آن قابل تعمیم به جوانان غیردانشگاهی و سایر مناطق نبود.

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پژوهش حاضر و مطالعات انجام شده در این زمینه، در تبیین رابطه معکوس بین رضایت از زندگی و تمایل به اعتیاد دانشجویان، می‌توان گفت رضایت از زندگی یک فرآیند داوری است که افراد کیفیت زندگی خود را براساس ملاک‌های منتخب خود ارزیابی می‌کنند. زمانی که ارزیابی عمومی فرد نسبت به تمامیت زندگی خود مثبت باشد، این احساس رضایت به‌عنوان یک عامل محافظ در برابر گرایش به اعتیاد عمل می‌کند؛ لذا می‌توان نتیجه گرفت رضایت از زندگی پایین، یک عامل مهم در گرایش به اعتیاد است. با توجه به اینکه پیشگیری همیشه مقدم بر درمان و امری مقرون‌به‌صرفه است؛ بنابراین برنامه‌ریزی و توجه بیشتر مسئولین دانشگاه (با تقویت روابط مثبت با اساتید، همسالان و کمک به جوانان جهت شناخت توانایی‌های خود و ایجاد احساس مؤثر بودن آن‌ها در خانواده، دانشگاه و جامعه) جهت ارتقای رضایت از زندگی برای دانشجویان، به‌منظور داشتن جامعه‌ای سالم پیشنهاد می‌گردد. همچنین توصیه می‌شود در مطالعات آینده به بررسی ارتباط بین تمایل به مصرف الکل و رضایت از زندگی دانشجویان پرداخته شود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی قم، دانشجویان عزیز و تمام شرکت‌کنندگان که در این مطالعه ما را یاری رساندند کمال تشکر را داریم.

بین رضایت از زندگی با گرایش به اعتیاد، رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. همچنین مطرح کردند افراد با رضایت بالا از زندگی، از توانایی بیشتری جهت کنار آمدن با تنش‌ها و مشکلات زندگی برخوردارند که این امر سبب می‌گردد به‌هنگام مواجهه با موقعیت‌های استرس‌زا، کمتر به سمت مواد گرایش پیدا کنند (۱۹). مرعشی و همکاران نیز با بررسی ارتباط بین این دو متغیر در جمعیت کارکنان یک شرکت صنعتی در جهت تأیید نتایج پژوهش حاضر، نشان دادند بین رضایت از زندگی و گرایش به اعتیاد، ارتباط معنی‌داری وجود دارد (۲۵). برخلاف این مطالعات، محمد و همکاران در پژوهشی دیگر (سال ۱۳۹۵) با بررسی «تأثیر رضایت از زندگی بر سوءمصرف مواد در جوانان»، بین این دو متغیر به ارتباط معنی‌داری دست نیافتند (۱۶). طبق یافته‌های تحقیق حاضر و بعضی از مطالعات پیشین، اگر افراد از زندگی خود رضایت خوبی نداشته باشند، جهت رهایی از احساسات و افکار خود به سمت اعتیاد به مواد گرایش پیدا می‌کنند. درواقع، می‌توان گفت احساس رضایت از زندگی یک عامل محافظ در برابر گرایش به اعتیاد است. افرادی که رضایت بالایی از زندگی دارند، به آینده بیشتر امیدوار بوده و علاقه‌مند به ایفای نقش خود در جامعه هستند و از انرژی بیشتری نیز برای پیگیری اهداف خود برخوردارند (۳۵). یافته‌های این مطالعه در راستا با نتایج برخی تحقیقات نشان داد تمایل به اعتیاد در دانشجویان مرد بیشتر از دانشجویان زن بوده است (۳۶). Becker و همکاران (سال ۲۰۱۷) در مطالعه خود بیان کردند وجود برخی تفاوت‌های اساسی بیولوژیکی بین زنان و مردان در چگونگی پاسخ به سوءمصرف مواد و درگیر شدن در رفتارهای اعتیادآور تأثیرگذار است. علاوه‌براین، تأثیر محیط و تجربه مثبت یا منفی می‌تواند بر مغز تأثیر بگذارد و آسیب‌پذیری اعتیاد را در مردان و زنان متفاوت کند (۳۷). بنابراین، شاید بتوان دسترسی راحت‌تر مردان به مواد را یکی از دلایل گرایش بیشتر آن‌ها به مصرف مواد دانست.

در پژوهش حاضر تمایل به اعتیاد در افرادی که سابقه مصرف داروهای روانپزشکی داشتند نسبت به کسانی که سابقه مصرف دارو نداشتند بیشتر بود؛ در ارتباط با علت آن شاید بتوان گفت افراد حتی پس از مدتی با مصرف هرگونه داروی پزشکی، از نظر ذهنی و روانی آمادگی وابسته‌شدن به مواد و داروهای دیگری

References:

1. Arabzadeh M, Naiemi G, Pirsaghi F. Prediction of life satisfaction in students based on islamic lifestyle and spiritual intelligence. *Rooyesh-e-Ravanshenasi J* 2017;6(1):25-44. [Full Text in Persian]. [Link](#)
2. Sujoodi A, Masoomi Rad R, Avardide S, Abdi F. Examining social factors affecting life satisfaction (case study students Payame Noor University unit of the shaft). *Rooyesh-e-Ravanshenasi J* 2015;4(3):19-30. [Full Text in Persian] [Link](#)
3. Babae J, Rezaei A, Akbari Balootbangan A. Prediction of attitude toward substance use on the basis of positive youth development and life satisfaction among adolescents. *Res Addict* 2017;11(43):127-44. [Full Text in Persian]. [Link](#)
4. Khodabakhsh R, Kalani N, Peyvastegar M. The relationship between life satisfaction and extraverted personality in Neo and Eysenck tests in college students of Tehran Universities. *J Psychol Stud* 2015;10(4):101-17. [Full Text in Persian] [Link](#)
5. Soltani R, Kafae SM, Salehi I, Karashki H, Rezaee S. Survey the quality of life in Guilan University Students. *J Guilan Univ Med Sci* 2010;19(75):25-35. [Full Text in Persian] [Link](#)
6. Schnettler B, Miranda-Zapata E, Grunert KG, Lobos G, Denegri M, Hueche C, et al. Life satisfaction of university students in relation to family and food in a developing country. *Front Psychol* 2017;8:1522. [PubMed](#)
7. Paschali A, Tsitsas G. Stress and life satisfaction among university students-a pilot study. *Ann Gen Psychiatry* 2010;9(1):S96. [Link](#)
8. Behzadfar F, Arabkhazaeli N, Khani H, Zamani N, Zamani S. Relationship between perceived social support and self-esteem with satisfaction of life in iranian students. *Health Res J* 2018;3(1):45-52. [Full Text in Persian] [Link](#)
9. Rooks L. The relationship between life satisfaction and substance use in adolescence. [Theses]. Univ South Florida; 2010. [Link](#)
10. Proctor CL, Linley PA, Maltby J. Youth Life Satisfaction: A review of the literature. *J Happiness Stud* 2009;10(5):583-630. [Link](#)
11. Kuntsche EN, Gmel G. Emotional well-being and violence among social and solitary risky single occasion drinkers in adolescence. *Addiction* 2004;99(3):331-9. [PubMed](#)
12. Piko BF, Luszczynska A, Gibbons FX, Tekozel MA. A culture-based study of personal and social influences of adolescent smoking. *Eur J Public Health* 2005;15(4):393-8. [PubMed](#)
13. Tu AW, Ratner PA, Johnson JL. Gender differences in the correlates of adolescents' cannabis use. *Subst Use Misuse* 2008;43(10):1438-63. [PubMed](#)
14. Zullig KJ, Valois RF, Huebner ES, Oeltmann JE, Drane JW. Relationship between perceived life satisfaction and adolescents' substance abuse. *J Adolesc Health* 2001;29(4):279-88. [PubMed](#)
15. Cheung NW, Cheung YW, Chen X. Permissive attitude towards drug use, life satisfaction, and continuous drug use among psychoactive drug users in Hong Kong. *East Asian Arch Psychiatry* 2016;26(2):60-9. [PubMed](#)
16. Mohamad M, Mohammad M, Mat Ali NZ, Awang Z. The impact of life satisfaction on substance abuse: delinquency as a mediator. *Int J Adolesc Youth* 2016;23(1):25-35. [Link](#)
17. Tartaglia S, Miglietta A, Gattino S. Life Satisfaction and Cannabis Use: A study on young adults. *J Happiness Stud* 2017;18(3):709-18. [Link](#)
18. Shek DT, Leung H. Positive youth development, life satisfaction, and problem behaviors of adolescents in intact and non-intact families in Hong Kong. *Front Pediatr* 2013;1(18):1-10. [PubMed](#)

19. Zeraatherfeh F, Khezrimoghaddam N. The Role of family emotional climate and life satisfaction in predicting addiction. *Soc Health Addict* 2017;4(14):55-68. [Full Text in Persian] Link
20. Mardani H, Sheikhi Fineh A, Kavosian J. Prevalence of drug use in students of Islamic Azad University of Bandar Abbas. *Addict Res* 2012;6(23):65-82. [Full Text in Persian] Link
21. Padhy GK, Das S, Sahu T, Parida S. Prevalence and causes of substance abuse among undergraduate medical college students. *Ind Med Gaz* 2014;148(8):276-82. Link
22. Martins M, Vilanova C, De Carvalho I, De Souza Filho M, de Sousa L, Andrade F, et al. Alcohol use by brazilian college students. *Fam Med Med Sci Res* 2016;5(1):194. Link
23. Bennett TH, Holloway K. Drug use among college and university students: findings from a national survey. *J Subst Use* 2015;20(1):50-5. Link
24. Taremian F, Bolhari J, Pairavi H, Ghazi Tabatabaeii M. The Prevalence of drug abuse among university students in Tehran. *Iranian J Psychiatry Clin Psychol* 2008;13(4):335-42. [Full Text in Persian] Link
25. Marashi S, Mehrabian T, Taibi H. Envestigating the relationship between personality characteristics (5 big factors), life satisfaction and spiritual intelligence with preparedness of drug addiction among employees of an industrial company in Merman City. *Psychol Achiev (Educa Sci Psychol)* 2014;21(1):203-22. [Full Text in Persian] Link
26. Rezakhani Moghadam H, Shojaeizadeh D, Lashgarara B, Safari H, Savadpour MT, Sohbatzadeh R. Comparison of substance abuse and its causes among students of Tehran University of Medical Sciences and University of Tehran. *J Health Syst Res* 2013;8(7):1300-10. [Full Text in Persian] Link
27. Aliakbarzadeh Arani Z, Biderafsh A, Salmani S. The relationship of spirituality development and addiction potential among students of Qom University of Medical Sciences *J Relig Health* 2018;58(4):1107-14. PubMed
28. Diener E, Emmons RA, Larsen RJ, Griffin S. The satisfaction with life scale. *J Pers Assess* 1985;49(1):71-5. PubMed
29. Sheikhi M, Hooman HA, Ahadi H, Sepah Mansour M. Psychometric properties of the satisfaction with life scale. *Thought Behav in Clinic Psychol* 2011;5(19):17-29. [Full Text in Persian] Link
30. Afshar S, Seddighi Arfaei F, Jafari A, Mohammadi H. The relationship of spiritual intelligence factors and tendency to addiction and Its comparison between girls and boys students. *J Res Religion Health* 2015;1(2):10-18. [Full Text in Persian] Link
31. Ash C, Huebner ES. Environmental events and life satisfaction reports of adolescents: A test of cognitive mediation. *Sch Psychol Int* 2001;22(3):320-36. Link
32. Fogle LM, Huebner ES, Laughlin JE. The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: Cognitive and behavioral mediation models. *J Happiness Stud* 2002;3(4):373-92. Link
33. Huebner ES, Funk BA, Gilman R. Cross-sectional and longitudinal psychosocial correlates of adolescent life satisfaction reports. *Can J Sch Psychol* 2000;16(1),53-64. Link
34. Firouzi Zargar A, Alami M. The investigation of the relationship between life satisfaction and tendency to social abnormalities among young people in Bilesavar. *Soc Stud* 2013;6(20):23-38. [Full Text in Persian] Link
35. Shir Mohammadi L, Mikayali Mani F, Zare H. Relationship between hardiness, life satisfaction and hope with academic performance of students. *New Psychol Res (Psychol Tabriz Univ)* 2010;5(2):125-47. [Full Text in Persian] Link
36. Sheydae R, Pirkhaefi A. The Comparison of tendency to addiction and adjustment in girls and boys students. *J Res Addict* 2010;4(14):53-62. [Full Text in Persian] Link
37. Becker JB, McClellan ML, Reed BG. Sex differences, gender and addiction. *J Neurosci Res* 2017;2:95(1-2):136-47. PubMed